

qui experendum dedit; neque enim ante eam rem
quicunq[ue] cuiquam esse oportet; priusquam periculo
sit[er] sit.

C A S U S X X V I .

NICOMEDES, eorum Negotiator, vendit
Bartholomeo equum, loris duriorem, aut meti-
culosum, virginis coronatis, pro 80. quibus va-
leret, vitius vacuus. Peccat-ne non dicens equi
vitium, & tenetur-ne restitutio[n]e?

R E S P O N S.

1. Verum est Nicomedem peccatum in ve-
ritatem & iustitiam, si afferer equum, quem
Bartholomeo vendit, esse sanum & vitio vacuum;
quum sit durior loris, aut meticolosus. Sed Bar-
tholomeo non rogant Nicomedes non tenetur,
in cau[m] proposito, indicare equi vitium; nam
quando rei vendita vitio nullum accrescit ven-
ditor damnum, non est causa ut indicetur vi-
tium, sive occultum, sive manifestum, & ve-
nitio est invalida. Res bona fide vendita propter mi-
nimam causam, incepta fieri non debet, habet Lex
(a) L. 105.4. ff. de contrah.
empt. &c. (b) S. Thom. quolibet. 2.2.10. in corp.

ministeriumque hominis impedit, id dabit redi-
bitioni locum, dummodo meminerimus, non unique
quidlibet quam levissimum efficer, ut morbo[s] vi-
tiosos habeatur. Hoc viti genit[er] sic interpre-
tatur illa Lex (b) his verbis: Qui forte si hoc (b) L. qui
cognovisset, vel empturus non esset; vel minoris act. empti
empturus esset; si certioratus ad hoc logo fuissest. Ea vendit. 1.9.1. et
est sententia Glosse in Decretale ab Alexandro
III. ad Episcopum Atrebatenum scriptum (i), (i) Glos. in
qua habet. Cum dolus dat causam contractus. cum dilect. 2.
cum emp. & vend. v. in
deceptione. 1.5.

(a) Fr. Syb. ti. Ea est decisio Sylvii (a), dicentis, judicant
vici in a. 2.2.1. con-
cl. 4.

R E S P O N S.

Arbitramur teneri Darium, conscientia, ad re-
cipiendum equum, centumque Libras Publio re-
pendendas, aut ad pacificandum cum eo de legi-
timi compensatione: quia eum decepit, ratio est,
quia equi vitium, ex se notum, non est sic ob-
verlandum Publio, oculorum valitudine laborant.

(a) Fr. Syb. ti. Aliquin si frus intercedat, in-
quit hic Doctor Theologus, ut si emp[or] nequivi-
vitum adverteat, ut pote cactus, aus visu de-
bili: vel si vendor interrogatus de defec[tu], etiam
manifesto cum oculatur; iustus est contractus: quia
hoc ultimo in cau[m] vendor visu dicere emp[or]i
semp[er] tenetur, circa vita ipsa manifesta, quan-
do querit es, & potissimum quando perfectum
habet; aut emp[or] ipsi indicat, se non emptu-
rum, hoc vitio infectum. Quandounque enim o-
gatur ab emp[or]e an res sua defec[tu] aliquem ha-
beat, ex iustitia tenetur cum fru occultum, sive ma-
nifestum judicare; praeferim si emp[or] declaret se
nole emere eam, que qualemcumque defec[tu] ha-
beat (b).

(b) Colloq.
L. 105.4.2. in corp.

C A S U S X X I X .

JOANNES vendit Jacobo amicisimo equum
admodum claudum, cui lat fuit eum in equili
videre, sine exploratione, fiducia vendoris, li-
cet ipse sit Doctor & intelligens equorum astima-
tor. Joannes, peritus Jacobum emere equum
quo iter Parisii Pictaviam habet, & nullus ei-
fore ulis ad hoc iter, tenetur ne conscientia &
summo iure cum monere vitium quo inhaerens:
& omittens peccat-ne in charitatem aut iusti-
tiam, quoniam eum vendat legitimo, quo isto
gravatus vitio valeret, pretio?

R E S P O N S.

Indicant admodum aperte doctrina S. Thomae,
comprobique leges in vice sima, quarta decisione
allate Joannem peccare in charitatem. Quapro-
p[er]t[er] Sylvius (c) merito dicit, vendoris tene-
re in cau[m] emp[or]e monere vitii, quo equus,
quem vendit, est contaminatus; & omittens gra-
viter peccat in charitatem, abutendo fiducia ami-
ci sui. Imo, ait hic Theologus, tamen emp[or]
judicio suo fidens nibil interrogaverit, potuerisque
ipse vitium, ut pote sati manegiatur adverteat: po-
te tamen esse peccatum, etiam grave contra cha-
ritatem cum non monere ante contractum, ut si ven-
ditor vide emp[or]em ex simpliciter decipit, vel ven-
illam fore ipsi iniurie. Et quidem confat vendi-
torem nolle us in paricau[m] ipsum sic errare per-
mitteret. Igitur quoniam charitas non finit aliter
tem habere cum proximo quam sibi fieri vellet,
nequit conscientia emp[or]i tacere errorem & fal-
sum eius fiduciam, illatis charitatis Christianae
regulis: quoniam purgetur iustitia, modo emp[or]
nullum obveniat damnum; quod in cau[m]
proposito verisimile non videtur, licet, lance
loquendo hoc fieri possit.

C A S U S X X X .

HERCULES vendit 200. Libris equum vexa-
tum * Claudio pro 300. libris quibus hoc vacuus
vitio valeret. Claudio eum interrogat num huic
infis equo vitium. Hercules respondet ei equum
explorandum, se eum vendere prout ei affectus
nec velle vitiorum postea detegendorum auto-
rem est. Claudio non obstante responso parum
aequo, pactum perficit, specie ductus ab equo vi-
tium abesse, saltem magnum: sed offidus post
conferendum, advertit eum vexatum: Qua de re
querit a Hercules, ut eum recipiat, aut fal-
tem damnum illatum reficiat. Hercules tene-
tur ne restituione, non obstante testificatione
Claudio exhibita si non praefare equum vitio
vacuum?

R E S P O N S.

Licit equi vexatura non accenfatur tribus ca-
bus, nomine Redhibitoris, ut sunt anhelatio mu-
tationis. Pontas Tom. III.

cus curvatura, & Consuetudo Parisiensis eos sic
designet; tamen responsum ab Hercule deum
Claudio emptori non liberat coram Deo a refar-
iendo damno illato, vitium, non sola equi in-
spektione, sed propria declaratione nocendum,
quia equi vitium, ex se notum, non est sic ob-
verlandum Publio, oculorum valitudine laborant.

(d) S. Thom. sentit vitia rei, que vendenda proponitur,

sunt occulta, nisi per venditorem manifestentur, in-

quit Sanctus Thomas, (d) non sufficiens com-

mittitur emptori iudicium; fecus autem effet, si ef-

fectus sit vitia manifesta. Claudio licet compellere Her-
culem in foro conscientia ad recipiendum equum
aut refundendum pretium, vel compensationem
ipsi debitam. Si vero sciens reticuit (vitium) in
emptorem decipit, habet Lex (e), omnia acri-
menta, que ex ea empione emp[or] traxerit, pre-
& venditi.

(e) Leg. La-
beo. 13. ff. de
actione. emp[or]
& venditi.

(f) Fr. de Ge-
net. Theol.
mot. 1.1.1. tract.
3. c. 10. q. 5.
3. Vide notam.
Curvatura in
cau[m] 26.

G A S U S X X I .

GASTO postquam Paulo vendidisset equum
curvatum * (id est, calore laborantem alieno,
a fermento humorum in pulmone & visceribus
contentorum genito, aut anhelatore, (id est,
anhelatione affectum, obstruktione pulmonis, ve-
narum & arteriarum, & ductus aur folliculi pul-
monum) Paulus in eum intendit actionem tem-
pore a confutidine provinciali statuto, ut addi-
ceretur recipiendo equo, aut restituendo pre-
solum. Verum pendente lite equus perit cau[m]
me tortu. Otrius est damnum?

R E S P O N S.

Venditori incumbit iactura equi in quaestio pro-
posito: nam quando vitium rei vendita sufficiat
ut locus sit redhibitioni & dissolutioni venditio-
nis, ut in cau[m] proposito, emp[or] & vendor ha-
bendi sunt ac si non contrahissent venditionem &
emptionem inter se. Falsa redhibitione, habet
lex (g), omnia in integrum restituuntur, perinde ac

si non emp[or], neque vendito intercessit. Ita ut
omnes mutationes, damnosae ipsa rem venditam
post venditionem & ante redhibitionem afficien-
tes, fine culpa vendoris coramque qui p[er]stat
debent, in solum recidant venditorem. Si mortua-
fuerit jumentum, habet alia lex (h), pari modo
redhiberi poterit quemadmodum mancipium potest.

In alijs legem, cuius dispositio idem firmat (i). S. Thom. 1.1.1. q. 1. eccl. 13. ff. 1.2. eccl.

(i) S. Thom. 1.1.1. q. 1. eccl. 13. ff. 1.2. eccl.

(j) Leg. Quidam
tuum erit, hoc queritur; nunquid culpa emp[or]is, eccl. 13. ff. 1.2. eccl.

vel familia eius, vel procuratoris, homo demortuus
est. Unde sequitur equi, a Galtoni venditi, ca-
su mere fortuito demortui, & fine culpa Pauli,
qui eum emerat, jacturam incumbendam esse Ga-
loni soli, ut diximus.

C A S U S X X I I .

EDUARDUS leuges equos rhedarios vendidit
Justino 1200. Coronatis, quos praesentes habuit,
unico equo, mucro vel anhelatione laborante.

Justinus ex eo habere actionem intendit in eum
ut condemnetur recipiens sex equis & restitu-
endis 1200. Coronatis, quos per solvit. Eduardus

defendit se teneri solum recipiendo equo vitio, &
restituendo ejus pretio ratione 600. Librarum,

Qua de re queritur num Justinus teneatur con-
scientia conditionem accipere; & num licet eum
judicio persequi ut compellatur ad recipiendos sex
equos?

R E S P O N S.

Justinus non tenetur uti condione ab Eduard-
o lata, & licet ei curare at Judex eum addicat

Gec 2 re.

C A S U S X X V I I .

CAMILLUS Herculi vendit equum monocu-
lum 150. Libris, licet Hercules temere & sine
legitima exploratione credat ei duos esse claros
oculos. Camillus tenetur-ne restitutio[n]e: quia
Herculi non detectivit vitium, qui profecto
non emisit equum, aut saltem non solvisit ultra
100. Libras, si hoc perpectum habuerit vi-
tium.

R E S P O N S.

Hunc diu non hæreditum difficultati. Nam ante
in decisione proxima dicta sufficiunt, ut pa-
teat, hoc vitio admodum obvio, Camillum non
teneri conscientia illud Herculi detegere, qui
non quæderat, quicque sibi debet dare negligen-
tiam equi, quem emebat, explorandi. Ex eadem
ratione Camillus, qui vendidit equum legitimo,
quo valebat, pretio, non tenetur ultra ratione
Herculem compensare. Nobis igitur sit erit lo-
cus Sancti Thomae (n) hic adjunctus, quem non
recentimus, hinc solvenda difficultati apertissimum:
In locum: Si vero vitium sit manifestum: puta,
si equus sit monoculus; vel cum usus sit, Et si non
competat vendori, potest tamen convenienter esse a-
lii, & si ipse propter huiusmodi vitium subterbat
quantum opores de pretio, non tenetur ad man-
festandum vius rei: quia forte propter huiusmodi
vitium emptor vellet plus subterbat de pretio, quam
effet subterandum. Unde potest licet vendor indemnari
sue consilere, vitium rei recidendo.

C A S U S X X V I I I .

DARIUS vendidit equum infirmis oculis,
Publio 100. Libris, legitimo, quo erat cum hoc
vitio estimandus, pretio. Atqui Publius cali-
gans oculis, percipere id nequivit, & putavit
equum vitio vacuus. Equo tradito, ejusque
pretio convenio soluto, amicus cum docuit e-
quum oculorum valitudine gravi labore, qua
de re rogarit Darium vendorum, ut recipie-
ret equum, pretiumque rependeret: aut fal-
sum ex aquo remuneretur, quia sibi, oculis
caliganti, necessarius est equus acutis oculis.
Darius tenetur-ne conscientia:

R E S.

(a) Gregor. IX. in c. cul-
ps. & delinq[ue]ntia
& damn. dat.
(b) S. Thom. 2.2. cit. 4.77
2.3. in corp.

(c) L. Labec. 1.1. ff. de
contrah. empt. &c. 1.2. in corp.

(d) L. Labec. 1.1. ff. de
contrah. empt. &c. 1.2. in corp.

(e) L. Labec. 1.1. ff. de
contrah. empt. &c. 1.2. in corp.

(f) L. Labec. 1.1. ff. de
contrah. empt. &c. 1.2. in corp.

(a) Anton. verbis (a): Cum quis vendit merces quascumque, la-
2. p. summ. th. nam, linum, pannos, vestitula, & hujusmodi, certio
x. i. c. 8. §. 1. preio majori quam sit illud, quo tunc valent, cum
venduntur, ex eo quod non intendebat eas vendere,
sed servare usque ad tempus, quo probabiliter esti-
mabat, tantum tunc valituras, vel plus quantum
nunc vendit, sed ad instantiam alterius vendit; isquid
est etiam pretium certificatum & licitum, ut expre-
se dicitur in cap. de Civitate de usuris. Postea sub-
jungit hic Sandus, e contra quando negotiatori
non est sinceros animus mercem servandi suam ad
tempus usque, quo probabiliter pretium sit longe
majus futurum, aut eum animo, non videbatur
pretium tunc fore majus; nam in eo casu non licet
vendere ultra pretium quod alii valent, quo emenda
positur; quippe non in compensationem carius
vendetur. Secus autem, si non intendebat in servare,
sed sive vendere; vel etiam si non est stabile, seu
verisimile, quod eo tempore quo volebat in futurum
vendere, ranum debebat valere.

Hæc decisio contentio Decretali Gregorii IX.
(b) Grec. ix. (b) qui dicit negotiatorum sincera suam servare
in c. Novis. mercedem intendenter ad tempus usque, in quo ca-
rior esse solet, non admittere usuram, quam ven-
dere eum sollicitantur consenserit, illigere tradit ea le-
ge, ut sit soluturus pretium quod valebit tempore,
quo venderet reverteretur. Ratione hujus dubii,
ait hic Pontifex, etiam excusat qui pannos, gra-
num, vinum, oleum, vel alias merces vendit, ut
ampius quam tunc valent, in cetero terminoscri-
piat pro eisdem, si tunc ea tempore contradixit non
fuerat venditorum. Quæ in postrema verba Glori-
a dicit: Alius non excusat; quia si tunc fuerat
venditorum pro minori, & ex certa scientia plus re-
cipiat alio termino, usura est.

Cæterum obserbare est necesse Balthazaris ge-
nerosi vini modum, ex hypothesi, probabilissime
in felto Pachatis esse validum 80. Coronatis,
& vendidisse solum 70. Coronatis Landri,
qua in re iustitia aliis est non vendens 80. quia
debet minus vendere ob incertam decessionem, pe-
ricula & impensis faciendas servando lex men-
ibus.

C A S U S XXXVIII.

SULPICIUS Aromatarius solidarius, carius
vendere solet fide alius, quam prætent pecunia; licet
vilius pretio mallet vendere, prætent pe-
cunia. Peccat ne in eo?

R E S P O N S.

Pontifex Urbanus III. (c) confutus num peccet
in c. Causa-
lit. 1. 5. 1. 1. Negotiator, quum mercede vendit carius, pro-
rando tempus solutionis admodum longius. An
negotiator pena confini debet condemnari, qui
merces suas longe majori pretio distribuit si ad solu-
tionem faciendam prolisorum temporis dilatio pro-
ratur, quam si ei incontinenti pretium solvatur, re-
spondet mutuo damnum, dicente Iesu Christo nihil
luci sperandum ex mutuo. Verum quia quid in
his casibus tenendum sit, ex Evangelio manifeste co-
gnoscitur, in quo dicitur: Date mutuum nihil inde sperantes; ac proinde videntes carius ob mu-
tuum, sive majoris quæstus, contaminari ultra &
tenere restituere. Hujusmodi bonitas preinten-
sione luci quam habent, cum omnis usura & super-
abundantia prohibetur in lege, judicandi sunt male-
agero; & ad que taliter sunt accepta restitu-
tio in animarum iudicio efficaciter inducendi.

(d) Concil. Mediol. l. 2. anno 1565. habitum, & Burdigalen. anno 1583.
p. 6. de u-
fus. collectum (e). Ne quis rem aliquam ob dilatam-

(e) Concil. solutionem carius vendat justo pretio, habet Me-
diolanense. Mi quis ob dilatam solutionis dicta ca-
vins vendat, quam justi pretii ratio ferat, habet
Burdigalen.

Eadem docet doctrinam sanctus Thomas (f),
dicens nullum interponi differunt inter vendi-
tem carius fide alterius & inter dantem mutuo
pecuniam; hic enim ea orbat se ad tempus, de quo
convenit inter te & debitorem; ille vero orbat se
pecunia, pretio mercedum suarum; committingo
cure empotoris ad tempus inter se pacium. Si &
liquis carius vel vendere res suas, quam si iustum

premium ut de pecunia solvenda empotem expediet,
manifesta usura committitur; quia hujusmodi expe-
ditio pretii solvendi habet rationem mutui. Ea sunt
verba Doctoris Angelici, inde concludentis, hunc
Negotiatorem, vendentem carius ob tempus em-
poti concepsum, æque pollui ulura, ac dantem
mutuo summam pecunie ad tempus, & tunc
ex ea carpentem: quum carius vendat, ut ma-
jore percipiat quemlibet fide empotis. Unde quid
quid ultra justum premium pro hujusmodi expeditio-
ne agitur, est quasi pretium mutui, quod pertinet
ad rationem usurae.

Sed perinde non est de Negotiatori, intendente
majorum habere quemlibet vendendo carius, &
re malente, quid pretii mercedem cedere, præfensi
accepta pecunia, quam vendere carius fide alterius.
Atqui ex hypothesi, in quæsto cui responde-
mus, Sulpicius his versatur in circumstantiis,
quum minus premium mercedum, prætent pecunia
anteponeret majori fide alterius, quia alia neciret com-
mercio exercere & inservient admodum aptum
ob damnum, quod lepissime ab expectatione solu-
tionis divisi non potest. Ideo putamus cum
non esse ultra condemnandum, in casu proposito
neque illa iustitia, modo, merces non vendat
ultra premium rigidum & altius. Ita est decisio
plurium. Authorum, qui laxioris disciplina accu-
fari nequeunt (g), quiique premunt vestigia an-
tiqui Authoris (h), qui idem diu ante eos docue-
rit his verbis: Si enim venditor intendat rem suam
vendere carius, non propter tempus tantum; sed
tantum proper dampnum quod sibi videt imminentem
ex dilatatione solutionis recuperanda; seu proper
vocationem suam redimendam, quam probabilitas
timetur futuram sibi in reparatione debiti sui proper
malitia vel impotentia debitoris, tunc excusa-
tur a viro, & si equalitas estimationis in hujus-
modi contradicibus per recompensationem damni, vel
quando probabiliter timetur nec in credita acci-
dere. Postea subjungit: Et tunc reditudo intentio-
nis hujusmodi apparet, quando venditor opere potius
non vendere talibus, quam vendere ad creden-
tiam, & quando labores daret aliis pro minori
precio inconveniens persolvendo, quam vendere ad
credentiam talibus pro pretio majori.

C A S U S XXXIX.

FULBERTUS, cui erat adamas minor, judi-
cio omnium intelligentium ultimorum, valens
ad summam 200. libras, cujusque premium igno-
rabat, Probo vendidit 400. libris, qui sum des-
iderabat, cujusque etiam ignorabat premium. Sic
ambo bona fide erant: sed Probus cum eum de-
diderat ultimum ex parte Gennario, qui cum
certiori fecit valere 200. libras, large solvendo
petit supplementum a Fulberto. Hic tenetur ne
conscientia remunerari Probum?

R E S P O N S.

Respondens Fulbertum teneri ad compensan-
dum Probum; & bonam fidem eum non exime-
re ab æquo debito faciendo, licet peccato pur-
get. Ea tamen mens Legis (i), qua habet eum, qui
dolo quid præfaret est pollicitus, jure exigere
compensationem damni illati; licet a neutrui
contrahentis malitia ortus fuerit dolus, sed so-
lum ab ignorantia justi rei pretii: Si quis . . .
per datum obligatus est; competit ei exceptio. Idem
est, si nullus dolus intercesserit stipulatio.

Hic sententia manifeste adhaeret sanctus Tho-
mas (K) Nam sic interpretatur: Si vero, et igno-
rante, aliquis predicatorum defectuum in re vendita
fuerit; venditor quippe non peccat; quia facit in
justum materialiter, nec ejus operatio est injuria..

Tenetur tamen, cum ad ejus positionem pervenit, da-
minus recipiendam empotori: Et quod dilatum est de
venditore, etiam intelligentem ex parte empo-
tore.

Nihilominus hic sanctus Doctor alibi dictum
ponit (l), ex quo Fulbertus, unico in causa, potest
a quavis restituitione eximi. Scilicet quando, du-
gate bona fide, nec dñe effecto, decoxi quæ-
sum.

V E N D I T I O.

589

sum; ex illo adamante percipendum: quum
quilibet bona fide possidens non tenetur restitu-
tione fructuum compensatorum. Non autem tenet
restituere fructus consumptos: quia bona fide
possedit (m).

C A S U S XL.

LUCILIUS picturam Sempronio vendit, cuius
premium ignorat utesque. Julianus hujus concilia-
tor venditionis, afferit, invita conscientia & lega-
ta veritate, esse exemplar illustris Titiani. Luci-
lius & Sempronius, Juliano afferentes, perficiunt
pactum bis mille Coronatis. Sed Sempronius cer-
to accipit postea, hanc picturam esse exemplum,
vix 50. duplionis valens. Quia de re queritur 1.
An his venditionis contractus sit validus? 2. An
Sempronio licet exigere compensationem, & a
quo?

R E S P O N S.

Contractus, de quo in quæsto agitur, est va-
lidus: quia Lucilius & Sempronius vere confense-
runt. Sed constat Sempronio licere jure cum Luci-
lio venditor agere, & si est, cum Juliano.
Cum Lucilio; quia usus est 2000. Coronatis, &
ea de causa primis tenetur restituere Sempronio.
Cum Juliano; quia fuit auctor venditionis, ac
proinde tenetur compensare Sempronio, & Lu-
cilius desit.

Et aëst. 1. Super cit.
L. Super. L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(n) De Gea.
Theol. moral.
tom. 1. tract.
2. c. 3. q. 5.

(o) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(p) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(q) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(r) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(s) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(t) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(u) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(v) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(w) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(x) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(y) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(z) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(aa) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(bb) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(cc) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(dd) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ee) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ff) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(gg) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(hh) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ii) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(jj) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(kk) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ll) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(mm) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(nn) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(oo) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(pp) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(qq) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(rr) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ss) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(tt) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(uu) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(vv) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ww) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(xx) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(yy) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(zz) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(aa) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(bb) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(cc) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(dd) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ee) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ff) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(gg) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(hh) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ii) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(jj) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(kk) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ll) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(mm) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(nn) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(oo) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(pp) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(qq) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(rr) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(uu) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(vv) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ww) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(xx) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(yy) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(zz) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(aa) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(bb) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(cc) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(dd) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ee) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ff) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(gg) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(hh) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ii) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(jj) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(kk) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ll) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(mm) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(nn) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(oo) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(pp) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(qq) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(rr) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(uu) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(vv) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ww) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(xx) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(yy) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(zz) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(aa) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(bb) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(cc) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(dd) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ee) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ff) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(gg) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(hh) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ii) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(jj) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(kk) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ll) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(mm) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(nn) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(oo) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(pp) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(qq) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(rr) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(uu) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(vv) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ww) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(xx) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(yy) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(zz) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(aa) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(bb) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(cc) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(dd) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ee) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(ff) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(gg) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.

(hh) L. 1. 2. de
action. empr.
& vendit. L.
super 16. G.
de evita.</

dus, quo denuntians Basilio venditori, vexationem ab Alexandro in se concitaram, non tenetur nec pro se dicere, nec ad Superiorum Judicium provocare, venditore per se praestante omnes litis eventus, ut habet Jus (d). Addamus emporrem, se invicem permittentem, non monendo venditorem, impedit eum, quominus compescat vexationem ratione legitima; & dicat pro se contra eum, qui evictionem sequitur. Aequum igitur est, ut hic empator negligenter peinas det, & quodvis dannum emergens in eum recidat. Hae de cunctis consentit usui apud nos recepto, estque Domat (b). Est etiam Bouchel in Juris Gallici Bibliotheca (c).

C A S U S X L I I I .

C E C I L I U S vendidit pure & simpliciter Cajo nonem centum Coronatorum in Mævium, eique cesso 150. libris. Cajus omnem adhibuit curam in Mævium, qui omnino non erat solvendo. Cetim, quatenus naturalis auctor venditionis, teneatur ne restituere 150. libras Cajo.

R E S P O N S .

Si Cecilius bona sit u'us fide, vendens Cajo nonem 100. Coronatorum in Mævium, neque se dixerit auctorem, litteris aut viva voce, non tenetur conscientia restituere 150. libras ab eo acceptas, quia vendens jura quædam tenet realitate & veritate eorum praefare, ut conspicitur dispositione plurim Legum, & præ cæteris quinque in margine indicatarum (d), nisi cedens aperite pollicitus sit auctoritate rei cæsar cæsario. Qui nomen, quale fuit, vendidit, habet Lex (e), dumtaxat ut sit, non ut exigi etiam aliquid possit, & dolus praestare cogitur.

C A S U S X L I V .

G E R M A N U S cui est contractus 1000. librarum pensionis annuae in Basiliacum Parisiensem ad fortē 2500. libram, quorum reliquorumque omnium solutionem Rex mandavit Edicto Concilii 31. Augusti 1719. iuxta fortē; primo Septembbris die adiunctum Tabellionem, ut solutionis apostolam subcriberet, & abrogaret contractus pensionis; intendens 2500. Libris comparat ad domum, de cuius pretio jam convenit inter se & venditorem; incidit in Imbertum amicum, qui incontinenti numerare offerit 2500. Libras: immo quincentum præbere uluram: quia ex his facere vult actiones in Societatem Indicam, unde amplius quædam sperat percipiendum sequiore tempore: sed harum traditionem Societas commutat solum cum hujusmodi contractibus, aut schedis regni, aut alijs chartis regis.

Germanus, qui incassum tentaverat octucentum usuram habere, usus est conditione Imberti, qui numeravit 2500. libras cum quinque ulra, ad 1250. libras abeunt. His questus non ne est licitus, & Germanus nonne eximitur omni obligatione restituendi 1250. libras Imberto.

R E S P O N S .

Non arbitramur quædam, quem Germanus e venditionis contractus accepit, tamquam legitimū probandum. Ut nostra firmiter sententia, primo supponenda sunt duo principia, ab omnibus, nullo excepto, Theologis, Canonistisque admissa.

Primum. Leges a Principibus summis sanctæ ad salutem subditorum & ad faustum regni conventionum imperium, tehenent concordia, ut & leges Ecclesiasticae, formulis requisitis promulgatae. Hoc extra dubium est, quum, ut alibi probavimus, sanctus Thomas, omnesque Theologi eum sequentes, idem unanimes docent, clara Jesu Christi & Apostolorum doctrinae in-

nitix.

Secundum. Principis solius est, ceteris omnibus exclusis, validos facere contractus pensionis annuae constituta, patrocinari effectis, limitare pensione percipiendum, praescribere omnes conditiones ipsorum naturæ convenientes. Atqui præcipua conditio est, quia solutio horum contrac-

tuum sit fortis in eis enunciata, nec perceptio nem (f) negat, nec quid ulterior exigere li-

(f) Arg. legis Creditor Cod. de pignorib.

ceat. Ergo superfluum quocunque est illicium & iniquum: ita ut, exempli causa, Joanni, qui debet Jacobo 100. libras pensionis annuae vi contractus tenoris, cuius fors est 2000. libram, paremque pensionem Julio, vi alias contractus, cuius fors est 2500. libram, liceat se exsolvere ab his duabus pensionibus, quotiescumque libebit, refundendo 2000. libras Jacobo, & Julio 2500. libras; pretio horum contractuum integrum unice fit in summa præcipua designata & determinata mutuo contrahentium contentu, quorum pactum Lex est, iuxta hanc Juris regulam: Contractus em in conventione Legem accipere dignificatur (g). Princeps quam prædehinerit tenus (g) Reg. 75. reg. iur. in 2. item 1. Depof. sum 1. §. 6. f.

Eadem est ratio pensionum a Rege constituta, depositi,

per usura longe minore, & quocunque dimidio damni: 1. quia emptori periculum imminebat ne temporibus calamitos ipsi non solvantur in solidum omnia fenera, aut chartis fiat satis damno. 2. Quia in urgentibus Regni calamitatibus, forte Rex teneretur partem detrahere, aut finitionem fortis annexare usuræ majori, ut vidimus an. 1715. factum, & his in casibus emptori nullus est in venditorem regreflus, qui Principis gesta non praefiat. 3. Quia emptori non licet in ius vocare Principem ut compellat ad solutionem in solidum, aut die dicto, ut privatum vocare licet. Nam quando solutionem prorogat Filius, cogi nequit, at Bouchel in Juris Gallici Bibliotheca (a). Idcirco hi contractus, quorum premium semper variauit, habiti sunt species mercium, quibus inest plus & minus pro variis temporum circumstantiis, iuxta

(a) Bouchel. Jur. Preter rerum in quibusdam locis variantur secundum Biblio. coll. com. 3. plus & minus. Unde concludendum sicut quæstus est licitus ex edibus & prædicti vili pretio emptis, Can. Legimus. bellò ingruente, quo rareficit pecunia, longe magis. Et. v. joris iterum vendendo tempore quo pecunia abunden- tia, dat, ita quæsum est licitum ex his contractibus, eos vendendo ultra fortē; præsertim hoc die quo certo loco dari omnino sunt extinti.

Respondemus hujusmodi re fuisse ut plurimum venditos infra usura constitutam; sed quæstio- ne non agitata, an licet eos viliori emere pre- tio infra fortē, a quo non abest difficultas, id non probat licere eos vendere supra fortē. Em- ptores enim cum Tabellionibus, qui venditionis contractus scripserunt, contentientes, semper pre- tium tacuerunt concessum, ementientes venditionem contrahi iuxta fortē; ut sic vitent, in gratiam venditoris, vitent additionem restitutio- nis deficiens summe: certum argumentum, Principe hujusmodi contractibus non patrocinari. Hac etiam ratione plures fuerunt Alfonasii, qui an. 1708. & 1709. hōs emerant contractus minori pretio, ut carius venderent, aut rem suam magorem facerent, duas fortis quintas partes detra- hentes, quum an. 1715. reduci fuerint, ultima que Curia Juris rigidè irrogavit graves multas iis qui eamdem fecerant mercaturam schedarum mo- neralium aliarumque chartarum regiarum.

Dicendum est igitur domum, quæ 1500. Libris vendita fuit, licet confiterit 1800. non li- cere conscientia plus vendi, si summum ejus pre- tium sit 8000. Libram, aliamotione dockorum & intelligentium estimatorum, aut eorum sida a Judice præfixum fuerit illud pretium; quia æqua- litas, dicente Santo Thoma, cuius venditionis & emptionis contractus propria, non obser- vatur, quum fors contractus pensionis annuae con- stituta in Basiliacum civili consili, a Principe li- mitata legitimū sit ejus pretium, ne majus admitti- neque: quod longe minus licitum, cum a Re-

ge offertur re solutione in solidum: quum alias nulla intercederet æqualitas inter pretium contractuum & pretium percipiendum. Item conflat, antiquis temporibus, corum pretium variasse solum quod minus pretium oblatum, quia, ut iudicatum fuit Edicto Consilii privati in gratiam urbis Altisioriorum an. 1666. promulgato, empator venditori non præstat pericula, quibus continuo gravatur, nec unquam venditi fuerant supra fortē. Sed etiam plures venditi suis, ut nonnulli venditores, quæstui inhabitantes, paucissimi tamen numero, ten- tarunt an. 1666. unicum exemplum Parisiis a nobis viuum 60. abbine annis & plus, cui nullum conseqvens fuit, non potuerunt contrahi, illæsis justicie regulis; præterquam quod, ut ait Fagnanus, doctrinæ Patrum in istente (d), nunquam licet malo premere exempla. Non... est judican- dum exempli, nec quod aliquando factum est; sed licet si de quod fieri debet spéculandum est.

(d) Fagnan. in Ex literis de cognatis sp. collatione. n. 16. & L. dum exempli, nec quod aliquando factum est; sed licet si de quod fieri debet spéculandum est.

Pater igitur rationem, a Getmano allatam, ut collationem inter hos contractus & ades aut præmium institutam, esse irritam: nam, licet alterum, vili emptam, carius vendatur, non li- cet tamen ultra legitimū vendi pretium, æsti-

mationi communii innixum, & circumstantie tem- poris competens, ut alibi diximus: & insuper pretium ædium & prædiorum non fuit præ- sum, nec limitatum a Principe, ut fors hujusmodi contractum.

Quoad hypothem, qua hi omnes contractus Edicto Consilii Regni 31. Augusti proxime elapsi nunc extinguntur, quo Rex solutionem eorum iussit; ac proinde habendi iuxta ac aliæ res, quæ venales esse solent, dicimus hanc hypothem esse falsam, quia quilibet contractus naturam contra- ductus semper servat, & confutetur extensus solutio- ne accepta per apocham a creditore constituenti collatum, quæ a Tabellione, præscriptionem amovente, scribenda est. Atqui solutio, licet iam mandata, mente Januaris an. 1720. est facienda, ad quod uulpe tempus oppigneratores continuant usum contractum & perceptionem fenorū ad 31. Decembri currentis anni inclusum uulpe. Falsus igitur est sermo, exacte loquendo, quem nunc penitus extinti dicuntur.

Sed ponamus Germani contractum jam extin- gui, quum illum cessit Imberto ipso erat Sche- da Custodis Thesauri Regni, jubens Arcarium Ar- gentaria Regis ei tradere solutionem di, ab Edi- cto Consilii Regni designato, eumque, si solutio- nem nondum accepisset, non esse in culpa, quem recipere per eum non staret ante menem Janua- riū; tandemque hoc non impedit quin extin- gueretur contractus, omni juri utendi privatū, cum in eum locum sufficerit puram schedam gerenti folvendam.

Causa Germani non est melior hac in hypothesi: nam quum ejus contractus effet res immobilis, ex confusione Parisiensis, scheda, quæ in eum locum subluit, est res pure mobilis facta mutatione, nec proinde differt a pura scheda, privati in privatum, gerenti numeranda, quæ cum legi- timo suo pretio, consensu mutuo creditoris & de- bitoris præfixo, facilime exigenda die dicto, plus vendi nequit: quamvis minus vendi licet qui- beldam in circumstantiis, quibus solutio fieret incerta & difficultima.

Atqui quem hoc valeat in schedis & nominibus privatorum, quo magis valutur est in solutio- ne quam Princeps ipse limitavit 25000. Libris, fortē contractus, ex hypothesi, extinti. Nam folio Germani est, & certa, imo præsens condi- tione, quamvis offert Imbertus: Quo nomine igitur cuiusque usuram fieret ultra fortē exigere?

Secunda obiectio: Germanus decucem amisi usuram ex alio contractu paris pretii, quem a quinquecento vendidit, quo tempore hujusmodi contractum apud populum existimatissimum vilissimum erat. Cur igitur, inquit, recuperare non licet taliter hujus damni partem, hoc die quo avide appetuntur ab iis qui actiones comparare volunt in Societatem Indicam?

Respondemus 1. Germano sine illa injustitia li- cuisse, a se, imo ab empte, quibusdam in cir- cumstantiis & rationibus jam allatis, suum cedere contractum minori quam pretio finito fortē, tum ob temporum calamitatē, in quibus pecunia rara vulgo majori habebatur pretio quam hujusmodi contractus; sive minor summa tunc celebatur fortē equivalentia. Sed non sequitur ipsi licere hoc die, quo Rex solutionem ei offert, majori vende- re pretio. 2. Damnum sibi ex hypothesi incum- bens, vendendo primum contractum decucem ja- catura, non esse imponendum, neque ex toto, neque ex parte, Imberto, qui hoc non caufatus est damnum. Nam supponendo eum aliqua affectum fuisse injustitia in emptione hujus contractus; culpa in eum solum, cui vendidisset, transferenda est, utendo compensatione, si nequit, ex hypothesi, alias agere, non vero in Imbertum.

(e) s. Thom. Didic firmas Sancti Thomæ effatum (e), proba- tum & adoptatum ab omnibus Theologis, alibi in corp. 2. q. 77. art. 2. in corp. titulo emptionis a nobis allatum, nempe, contra- ductus venditionis & emptionis introducti in com- modum venditoris, qui pecunia emporis eget, & in emporis commodum, qui re empta indiget.

Atqui